

Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων¹

Υιοθετήθηκαν από το Όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη των Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών
Αβάνα, Κούβα, 27 Αυγούστου έως 7 Σεπτεμβρίου 1990
Κείμενο: UN Document A.CONF. 144/28/Rev.1, page 118 (1990)

Εκτιμώντας ότι, στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών οι λαοί του κόσμου εκφράζουν, *μεταξύ άλλων*, τη βούλησή τους να δημιουργήσουν συνθήκες για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και διακηρύσσουν ότι αποσκοπούν στην επίτευξη της διεθνούς συνεργασίας προάγοντας και ενθαρρύνοντας το σεβασμό για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες χωρίς καμιά διάκριση λόγω φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας,

Εκτιμώντας ότι, η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατοχυρώνει ειδικότερα τις αρχές της ισοότητας ενώπιον του νόμου, το τεκμήριο της αθωότητας και το δικαίωμα σε μια δίκαιη και δημόσια δίκη από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο,

Εκτιμώντας ότι το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων προστατεύει το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικάζεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη από ένα αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει ιδρυθεί σύμφωνα με το νόμο,

Εκτιμώντας ότι, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά δικαιώματα υπενθυμίζει την υποχρέωση που έχουν αναλάβει τα κράτη δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη να προάγουν τον οικουμενικό σεβασμό και τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών,

Εκτιμώντας ότι, ο Κώδικας Αρχών για την Προστασία Όλων των Προσώπων από Κάθε Μορφής Κράτηση ή Φυλάκιση προβλέπει το δικαίωμα κάθε κρατούμενου να απολαμβάνει τη συνδρομή, να επικοινωνεί και να συμβουλευέται συνήγορο,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Βασικές Αρχές για τη Μεταχείριση των Κρατούμενων προβλέπουν ειδικότερα ότι πρέπει να εξασφαλίζεται στους υπόδικους νομική συνδρομή και επικοινωνία σε πλαίσιο εχεμύθειας,

Εκτιμώντας ότι οι Εγγυήσεις για την προστασία όσων αντιμετωπίζουν τη θανατική ποινή επαναβεβαιώνουν το δικαίωμα κάθε υπόπτου ή κατηγορούμενου για αδίκημα που επισύρει τη θανατική ποινή στην προσήκουσα νομική συνδρομή σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων,

Εκτιμώντας ότι η Διακήρυξη των Βασικών Αρχών Δικαιοσύνης για τα Θύματα των Εγκληματικών Πράξεων και της Κατάχρησης Εξουσίας προβλέπει την υιοθέτηση μέτρων, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και για τη δίκαιη μεταχείριση, αποκατάσταση, αποζημίωση και παροχή βοήθειας στα θύματα,

Εκτιμώντας ότι η προσήκουσα προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, οικονομικής, κοινωνικής, πολιτισμικής ή ατομικής και πολιτικής φύσης, που αναγνωρίζονται σε όλα τα πρόσωπα, προϋποθέτει τη δυνατότητα πρόσβασης όλων σε νομικές υπηρεσίες που παρέχουν ανεξάρτητοι επαγγελματίες της νομικής επιστήμης,

Εκτιμώντας ότι οι επαγγελματικές ενώσεις δικηγόρων διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη διαφύλαξη των επαγγελματικών προτύπων και δεοντολογικών αρχών, προστατεύοντας τα μέλη τους από διώξεις και από ακατάλληλους περιορισμούς και παραβιάσεις, παρέχοντας νομικές υπηρεσίες σε όσους τις έχουν ανάγκη και συνεργαζόμενες με κυβερνητικούς και άλλους θεσμούς για την προαγωγή των στόχων της δικαιοσύνης και του δημοσίου συμφέροντος,

¹ Μετάφραση: Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγε στην Αθήνα.

Οι κυβερνήσεις οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και να τηρούν στο πλαίσιο της εθνικής τους νομοθεσίας και πρακτικής αλλά και να εφιστούν την προσοχή των δικηγόρων καθώς και άλλων προσώπων, όπως είναι οι δικαστές, οι εισαγγελείς, τα μέλη της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας και του κοινού γενικότερα στις ακόλουθες Βασικές Αρχές που διατυπώθηκαν με σκοπό να συνδράμουν το έργο των κρατών μελών να εξασφαλίζουν και να προάγουν τον κατάλληλο ρόλο των δικηγόρων. Οι αρχές αυτές εφαρμόζονται επίσης σε πρόσωπα που ασκούν δικηγορικά καθήκοντα χωρίς να είναι τύποις δικηγόροι.

Πρόσβαση σε δικηγόρους και νομικές υπηρεσίες

1. Καθένας δικαιούται τη συνδρομή δικηγόρου της επιλογής του για να προστατεύει και να υποστηρίζει τα δικαιώματά του και να τον υπερασπίζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

2. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να εγγυώνται πραγματικές διαδικασίες και τους αντίστοιχους μηχανισμούς που διασφαλίζουν την αποτελεσματική και ίση πρόσβαση των πολιτών που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους σε δικηγόρους, χωρίς διάκριση οιαδήποτε είδους, όπως λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής καταγωγής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, γέννησης, οικονομικής ή άλλης κατάστασης.

3. Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να εξασφαλίζουν επαρκή χρηματοδότηση και άλλους πόρους για την παροχή νομικών υπηρεσιών στους άπορους και, όπου είναι αναγκαίο, σε άλλα μειονεκτούντα πρόσωπα. Οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων οφείλουν να συνεργάζονται για την οργάνωση και την παροχή υπηρεσιών, διευκολύνσεων και άλλων μέτρων.

4. Οι κυβερνήσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων πρέπει να προωθούν προγράμματα ενημέρωσης των πολιτών για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπει ο νόμος και για το σημαντικό ρόλο των δικηγόρων στην προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών τους. Ιδιαίτερη προσοχή εφιστάται στη συνδρομή των απόρων και άλλων μειονεκτούντων προσώπων, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, και όπου είναι αναγκαίο, να αιτούνται τη συνδρομή των δικηγόρων.

Ειδικές εγγυήσεις στις υποθέσεις της ποινικής δικαιοσύνης

5. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι ενημερώνονται άμεσα από τις αρμόδιες αρχές για το δικαίωμά τους να έχουν τη συνδρομή δικηγόρου όλα τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται ή κατηγορούνται για ποινικό αδίκημα.

6. Σε όλες τις περιπτώσεις που επιτάσσει το συμφέρον της δικαιοσύνης, τα στερούμενα δικηγόρου προαναφερόμενα πρόσωπα δικαιούνται να απολαμβάνουν τις υπηρεσίες δικηγόρου έμπειρου και με ικανότητες ανάλογες της φύσης του εγκλήματος για το οποίο κατηγορούνται προκειμένου να τους παρέχει υπηρεσίες αποτελεσματικής νομικής συμπαράστασης, δωρεάν, όταν δεν διαθέτουν επαρκή μέσα για την αμοιβή αυτών των υπηρεσιών.

7. Περαιτέρω, οι κυβερνήσεις οφείλουν να εξασφαλίσουν σε όλα τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται ή κρατούνται, με ή χωρίς ποινική κατηγορία, την άμεση πρόσβαση σε δικηγόρο, και οπωσδήποτε όχι αργότερα από σαράντα οκτώ ώρες από το χρόνο της σύλληψης ή της κράτησης.

8. Σε όλα τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται, κρατούνται ή φυλακίζονται πρέπει να παρέχονται κατάλληλες ευκαιρίες, χρόνος και διευκολύνσεις για να δέχονται επισκέψεις, να επικοινωνούν και να συμβουλευονται δικηγόρο χωρίς καθυστέρηση, παρέμβαση ή έλεγχο, σε συνθήκες πλήρους εμπιστευτικότητας. Οι συζητήσεις με το δικηγόρο μπορεί να υπάγονται στον οπτικό αλλά όχι στον ακουστικό έλεγχο των αξιωματούχων επιβολής του νόμου.

Προσόντα και επιμόρφωση

9. Οι κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να διασφαλίζουν την κατάλληλη εκπαίδευση και επιμόρφωση των δικηγόρων καθώς και την ενημέρωσή τους για τα ιδανικά και τους κανόνες δεοντολογίας των δικηγόρων αλλά και για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζουν το εθνικό και το διεθνές δίκαιο.

10. Με εξαίρεση την προϋπόθεση να είναι ο δικηγόρος πολίτης της χώρας στην οποία ασκεί το επάγγελμά του, οπότε η ιθαγένεια δεν πρέπει να θεωρείται ότι συνιστά διάκριση, οι κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να εγγυώνται την ίση μεταχείριση όλων των πολιτών όσον αφορά στην είσοδο ή στη συνέχιση της άσκησης του νομικού επαγγέλματος χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, γέννησης, οικονομικής ή άλλης κατάστασης.

11. Στις χώρες όπου δεν ικανοποιούνται οι ανάγκες παροχής νομικών υπηρεσιών σε ομάδες, κοινότητες ή περιοχές, ιδιαίτερα προκειμένου για ομάδες με διακριτούς πολιτισμούς, παραδόσεις ή γλώσσες ή για ομάδες που υπήρξαν στο παρελθόν θύματα διακρίσεων, οι κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να υιοθετούν ειδικά μέτρα που παρέχουν ευκαιρίες σε υποψήφιους αυτών των ομάδων να εισέρχονται στο νομικό επάγγελμα εξασφαλίζοντάς τους εκπαίδευση κατάλληλη για τις ανάγκες των ομάδων τους.

Καθήκοντα και ευθύνη

12. Ως παράγοντες καθοριστικής σημασίας στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης, οι δικηγόροι πρέπει να υπερασπίζονται σε κάθε περίπτωση την τιμή και την αξιοπρέπεια του επαγγέλματός τους.

13. Τα καθήκοντα των δικηγόρων έναντι των πελατών τους συνίστανται:

(α) στην παροχή συμβουλών στους πελάτες τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπει ο νόμος και για τη λειτουργία του δικαιοσύνης, στο μέτρο που αφορά στα προαναφερόμενα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις,

(β) στην προσήκουσα παροχή συνδρομής στους πελάτες τους, με κάθε κατάλληλο μέσο, και στην άσκηση ενδίκων μέσων για την προστασία των συμφερόντων τους,

(γ) ανάλογα με την περίπτωση, στην παροχή συνδρομής στους πελάτες τους προκειμένου να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων, των δικαστικών επιτροπών ή διοικητικών αρχών.

14. Κατά την προστασία των δικαιωμάτων των πελατών τους και την προαγωγή της δικαιοσύνης οι δικηγόροι υποχρεούνται να επιδιώκουν το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών που αναγνωρίζουν το εθνικό και το διεθνές δίκαιο και σε κάθε περίπτωση να ενεργούν ελεύθερα και με επιμέλεια, σύμφωνα με το νόμο και τους καθιερωμένους κανόνες και δεοντολογία του νομικού επαγγέλματος.

15. Οι δικηγόροι οφείλουν να σέβονται και να προασπίζουν με αφοσίωση τα συμφέροντα των πελατών τους.

Εγγυήσεις για την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος

16. Οι κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίζουν στους δικηγόρους:

(α) την άσκηση όλων των επαγγελματικών τους καθηκόντων χωρίς εκφοβισμούς, εμπόδια, παρενοχλήσεις ή ανάρμοστες παρεμβολές,

(β) τη δυνατότητα να ταξιδεύουν και να συμβουλευθούν τους πελάτες τους ελεύθερα τόσο στη χώρα τους όσο και στο εξωτερικό, και

(γ) τη δυνατότητα άσκησης του λειτουργήματός τους χωρίς να απειλούνται με διώξεις ή διοικητικές, οικονομικές ή άλλες κυρώσεις για οποιαδήποτε πράξης του που εντάσσεται στο πλαίσιο των καθιερωμένων επαγγελματικών καθηκόντων τους, κανόνων και δεοντολογίας του δικηγορικού επαγγέλματος.

17. Οι αρχές οφείλουν να προστατεύουν επαρκώς τους δικηγόρους των οποίων η ασφάλεια απειλείται λόγω της άσκησης των καθηκόντων τους.

18. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι δικηγόροι δεν πρέπει να ταυτίζονται με τους πελάτες τους ή με τις υποθέσεις τους.

19. Κανένα δικαστήριο ή διοικητική αρχή ενώπιον του οποίου δικαιούται να παρίσταται δικηγόρος δεν μπορεί να του αρνηθεί το δικαίωμα να εμφανιστεί ενώπιόν του για λογαριασμό του πελάτη του, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος δικηγόρος έχει εκπέσει της ιδιότητάς του κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο και πρακτική και στις παρούσες αρχές.

20. Οι δικηγόροι δικαιούνται αστική και ποινική ασυλία για τους ισχυρισμούς που προβάλλουν με καλή πίστη στα υπομνήματα ή στις αγορεύσεις ή όταν παρίστανται με την επαγγελματική τους ιδιότητα ενώπιον δικαστηρίου, δικαστικής, διοικητικής ή άλλης αρχής που προβλέπει ο νόμος.

21. Για να διασφαλιστεί η ικανότητα των δικηγόρων να παρέχουν αποτελεσματική νομική συνδρομή στους πελάτες τους οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να τους εξασφαλίζουν πρόσβαση στις αναγκαίες πληροφορίες, φακέλους και έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή τους ή στον έλεγχό τους παρέχοντάς τους σχετικά επαρκή χρόνο. Η προαναφερόμενη πρόσβαση πρέπει να εξασφαλίζεται κατά το δυνατό νωρίτερα.

22. Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να αναγνωρίζουν και να σέβονται την εχεμύθεια που διέπει την επικοινωνία και τις συζητήσεις των δικηγόρων με τους πελάτες τους στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους σχέσης.

Ελευθερία έκφρασης και σύστασης ενώσεων

23. Όπως όλοι οι πολίτες, οι δικηγόροι έχουν δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και γνώμης, σύστασης ενώσεων και συναθροίζεσθαι. Ειδικότερα, οι δικηγόροι πρέπει να έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε δημόσιες συζητήσεις για θέματα που αφορούν στους νόμους, στην απονομή της δικαιοσύνης και στην προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και συμμετοχής σε τοπικές, εθνικές ή διεθνείς οργανώσεις ή σύστασης παρόμοιων οργανώσεων και παρακολούθησης των συναντήσεών τους, χωρίς να υφίστανται επαγγελματικούς περιορισμούς λόγω της προβλεπόμενης από το νόμο δράσης τους ή της συμμετοχής τους ως μελών σε νόμιμη οργάνωση. Κατά την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, οι δικηγόροι οφείλουν να συμπεριφέρονται πάντα σύμφωνα με τους νόμους και τους καθιερωμένους κανόνες και δεοντολογία του νομικού επαγγέλματος.

Επαγγελματικές ενώσεις δικηγόρων

24. Στους δικηγόρους αναγνωρίζεται το δικαίωμα σύστασης και συμμετοχής σε αυτοδιοικούμενες επαγγελματικές ενώσεις για την εκπροσώπηση των συμφερόντων τους, την προώθηση της συνεχούς εκπαίδευσης και επιμόρφωσής τους και την προστασία της επαγγελματικής τους ακεραιότητας. Το εκτελεστικό όργανο των εν λόγω επαγγελματικών ενώσεων πρέπει να εκλέγεται από τα μέλη του και να εκπληρώνει το έργο του χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις.

25. Οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων πρέπει να συνεργάζονται με τις κυβερνήσεις, ώστε να εξασφαλίζουν σε κάθε πολίτη αποτελεσματική και ίση πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες και στους δικηγόρους την άνευ ανάρμοστων παρεμβάσεων δυνατότητα να συμβουλεύουν και να

συνδράμουν τους πελάτες τους σύμφωνα με το νόμο και τους καθιερωμένους επαγγελματικούς κανόνες και δεοντολογία.

Πειθαρχικές διαδικασίες

26. Οι Κώδικες Δεοντολογίας των Δικηγόρων πρέπει να υιοθετούνται από τα αρμόδια όργανα του νομικού επαγγέλματος ή να θεσμοθετούνται με νόμο, κατά τα προβλεπόμενα από το εθνικό δίκαιο και τα έθιμα καθώς και από τα καθιερωμένα διεθνή πρότυπα και κανόνες.

27. Κατηγορίες ή καταγγελίες κατά δικηγόρων υπό την επαγγελματική τους ιδιότητα πρέπει να διερευνώνται άμεσα και δίκαια στο πλαίσιο κατάλληλων διαδικασιών. Στους δικηγόρους πρέπει να αναγνωρίζεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να εκπροσωπούνται από δικηγόρο της επιλογής τους.

28. Οι πειθαρχικές διαδικασίες κατά δικηγόρων πρέπει να διεξάγονται ενώπιον αμερόληπτης πειθαρχικής επιτροπής που συγκροτείται από πρόσωπα που ασκούν το επάγγελμα του νομικού ή ενώπιον θεσμοθετημένης ανεξάρτητης αρχής ή δικαστηρίου και να υπόκεινται σε ανεξάρτητη δικαστική επανεξέταση.

29. Κάθε πειθαρχική διαδικασία πρέπει να ρυθμίζεται με γνώμονα τον Κώδικα Δεοντολογίας του νομικού επαγγέλματος και άλλους καθιερωμένους κανόνες και υπό των φως των προαναφερόμενων κατευθυντήριων αρχών.